

маніпулювати як знеособленою заляканою масою. Але якби диктатори всіх часів і народів не те щоб мали паростки мудрості, а крихту християнської віри, вони б своєчасно збагнули жалюгідність своїх намірів і вчинків перед Всевишнім. Словами Кобзаря-пророка української нації це виголошено так:

*“Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому навчайтесь,
Й свого не цурайтесь...”* [3, с. 315].

Україна знову стоїть на великому перехресті історичного вибору. Всі чекають на конкретні пропозиції української еліти щодо орієнтирів подальшого розвитку країни. Євромайдан й утворення громадської організації “Майдан” засвідчило, що у свідомості мільйонів відбувається глибоке переосмислення засад життєдіяльності, здійснюється аналіз першопричин людських проблем, а відтак і вибору вірних, а не хибних шляхів їх розв’язання. Майдан, без сумніву, відродив забуту ідею української шляхетності, осереддя якої становить національно свідомо, відповідальна, високопрофесійна і водночас соціально толерантна особистість.

Майдан громадянської Гідності – це не лише боротьба за міжсвітоглядний вибір чи змагання між владою та опозицією. Це тільки зовнішні прояви суспільної незгоди стосовно дій влади, яка складається переважно із людей посереднього рівня розвитку. Насправді сьогодні до Києва змістився епіцентр одвічної боротьби між добром і злом, у якому духовно утверджується ідея особистісного буття. Наступним кроком має стати розробка й прийняття нової державної ідеології. Майдан як українське першоджерело цієї доленосної ідеї має оголосити конкурс на найприйнятнішу для українського духу державну ідеологію.

Поступ ідеї, а тим більше громадянської практики складного особистісного утвердження українців, як потік гірської лавини, – не зупинити!

Отож, без сумніву, здійсняться ще й такі пророчі слова Тараса Шевченка:

*“...І забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, невичірній
Тихо засіяє...
Обніміться ж, брати мої.
Молю вас, благаю!”* [3, с. 315–316].

1. *Сабадуха В.* Українська національна ідея та концепція особистісного буття: [монографія] / Володимир Сабадуха. – Івано-Франківськ: “Фоліант”, 2012. – 176 с.

2. *Фурман А.В.* Генеза толерантності та перспективи украхнотворення (комплексний проект) / Анатолій В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2013. – №1. – С. 6–20.

3. *Шевченко Т.* Твори в трьох томах / Тарас Шевченко. – Том перший. Поетичні твори. – К.: Державне вид-во художньої літ-ри Української РСР, 1963. – 732 с.

ВПЛИВ ІДЕЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВГЕНА ОЛЕСНИЦЬКОГО (1860–1917)

ЧУЙКО І.С. (м. Тернопіль)
Copyright © 2014
УДК 94(477)

Євген Олесницький (1860–1917) – визначний український громадсько-політичний і культурно-просвітній діяч, що народився на Тернопільщині, але працював майже все активне життя у Львові, Стрию і Відні. Він був знаним галицько-українським політиком і

парламентарієм, авторитетним економістом і кооператором, чільним діячем товариств “Просвіта” та “Сільський господар”, а також кваліфікованим адвокатом.

Розширення і збагачення інтересів Є. Олесницького, формування його національних почуттів, що відіграли неабияку роль у майбутній громадсько-політичній діяльності, відбувалося не в останню чергу завдяки виховному впливу середовища Тернопільської гімназії. Саме як активний учасник, а згодом і голова учнівської “Громади”, юнак почав набувати досвіду суспільно-політичної праці та заклав фундамент своїх патріотичних переконань. “Громадівське” оточення Тернопільської гімназії плекало національний дух своїх членів за допомогою кращих творів української літератури і мистецтва, на основі прикладів життя і діяльності кращих синів українського народу.

Тернопільська “Громада” мала цікаві і дієві традиції. “Кобзар” Т. Шевченка, який переписувався вручну членами товариства сотні разів, став для них своєрідною “Євангелією”. Тому “громадяни” вступали у вищі навчальні заклади вже з виробленим світоглядом і з чималим досвідом у громадських справах.

Гімназисти готували юного Євгена до членства у “Громаді” від тоді, як він вступив до навчального закладу (1870). Активні учні ділилися з ним прогресивними книгами, проводили бесіди про прочитане. Сам Є. Олесницький згадував: “Бібліотека була досить велика – заповнювала одну більшу шафу. Містилася там уся тодішня українська література: твори Т. Шевченка, Г. Квітки, І. Котляревського, П. Куліша... Так, уже в першому році я прочитав багато української літератури і значно розширив світогляд”.

Вже в п'ятому класі (1875) Є. Олесницький став головою учнівської “Громади”. Функції керівника товариства юнак виконував добросовісно. За головування Є. Олесницького студії української історії та літератури, зібрання з рефератами і дискусіями, щорічне відзначення днів пам'яті Т. Шевченка з промовами, декламаціями й співами народних пісень виховували “громадівців” в душі українського патріотизму, готували їх до активної праці на всіх ділянках національного життя.

Члени товариства сприяли пробудженню національної свідомості не тільки у гімназистів, але й у міщан: влаштовували Шевченківські свята, вечорниці, концерти, сприяли успішним гастролям “Руської Бесіди” тощо. У результаті “Громада” стала національною школою для Є. Олесницького та інших відомих тогочасних діячів, як-от Барвінських, Горбачевських, І. Федоревича, М. Галушинського, М. Чайковського, А. Січинського тощо.

Уроки національного гарту в стінах Тернопільської гімназії стали твердим ґрунтом для реальної діяльності Є. Олесницького у майбутньому і причинилися згодом до його громадських і політичних успіхів. Ставши відомим суспільним діячем, впливовим політиком та економістом, авторитетним депутатом Галицького сейму й австрійського парламенту, Є. Олесницький залишався вірним тим народним джерелам, з яких протягом усього життя черпав любов до праці, любов до людей, любов до своєї Вітчизни.

Переконаний націоналіст не полишав жодної нагоди взяти активну участь в урочистих культурних заходах товариства “Просвіта” й інших громадських організацій, у святкуваннях ювілеїв визначних українських діячів, днів пам'яті відомих українців тощо.

У 1912 р. Є. Олесницький листувався з М. Грушевським у справі спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Києві. У листі він прохав професора зустрітися з його знайомим різьбярем – автором моделі монумента видатному українському поету.

1913 р. у м. Винники відбулося відкриття першого пам'ятника Т. Шевченку на українських землях. На свято завітали близько 500 гостей, серед яких був і Є. Олесницький. У виступі він зазначив, що українцям довелось перший пам'ятник свого генія відкривати у Винниках, а не у Львові чи Києві, де всім подібним заходам чинився спротив.

Останнім публічним виступом Є. Олесницького у Східній Галичині була промова на концерті, влаштованому 9 березня 1914 р. у Львові з приводу 100-ліття від дня народження Т. Шевченка. Він назвав це дійство “святом епохи”. Доповідач, який сам формував свою національно-політичну ідеологію під впливом Шевченкових творів, підкреслив роль письменника для українського народу. Є. Олесницький сказав: “Та не однаково приходить ся всім українським землям стрічати сей день великий. Закована Україна і старинний наш Київ стрічають сі великі роковини глухою мовчанкою. Побідна пісня, яка лунає на тих землях, – що їм державний устрій дає, коли не повну свободу, то бодай культурні її форми – мішаєть ся з брязком тяжких оков, наложених на український народ...”. І далі: “Воля здобуває ся жалобою, не скаргою але працею і жертвою. Всі стремім одностайно, односердно стати, за волю стати, за народ, за Україну”.

Минуло століття з часу виголошення промови Є. Олесницького на святі вшанування пам'яті Т. Шевченка, проте і досі національні гасла обох українських просвітньо-культурних і громадсько-політичних діячів залишаються актуальними і як ніколи раніше потребують глибокого осмислення кожним українцем.

Із метою пробудження національної самосвідомості у широких мас українства Є. Олесницький став одним із найдіяльніших учасників “Просвіти” у Львові та в Стрию. У 1909 р. з метою вшанування пам'яті Т. Шевченка стрийська філія товариства збрала 100 крон на зведення пам'ятника видатному поету в Києві. 1914 р. в урочистій обстановці на східному фасаді Народного дому в Стрию у честь 100-річчя від дня народження Т. Шевченка вмуровано пам'ятну таблицю з викарбуваним на ній написом: “В пам'ять століття уродин генія України Тараса Шевченка 1814–1914 рр. Стрийщина”. На відкритті Є. Олесницький вкотре виголошував промову. Пам'ятна таблиця збереглася і донині.

Є. Олесницький завжди брав активну участь у політичних вічах, з'їздах, маніфестаціях та інших публічних заходах, що відбувалися у різних містах Східної Галичини і збирали представників української політичної еліти. Як один із лідерів народовців він не одноразово підкреслював, що у своїй діяльності керується національними прагненнями українців. Так, 1894 р. на Шевченківському святі Є. Олесницький скористався нагодою для критики українсько-польсько-австрійського порозуміння. Політик став одним із тих народовців, котрі опротестували “нову еру”, закликаючи до послідовної опозиційної тактики парламентської боротьби за основні інтереси українського народу. Досвід становлення політичної кар'єри Є. Олесницького і, власне, його політична діяльність можуть слугувати взірцем служіння рідному народові і стати корисними для нинішніх українських депутатів.

Зазначимо, що плідною виявилась і наукова діяльність Є. Олесницького щодо вдосконалення української правничої термінології та поглиблення теоретичних основ цивільного права. За це у 1889 р. він був обраний дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка і став учасником історично-філософської секції товариства.

Отже, одним із чинників формування світогляду Є. Олесницького стало “громадівське” оточення Тернопільської гімназії, де він почав набувати досвіду громадської діяльності, заклав фундамент патріотичних переконань, що стали основою для становлення Є. Олесницького як майбутнього впливового суспільно-політичного діяча. Неабияку роль у плеканні національного духу Є. Олесницького відіграли заклики, погляди та ідеї Т. Шевченка. Занурюючи свій допитливий розум у творчу спадщину генія України, юний “громадівець” Є. Олесницький відкрив для себе складні закономірності функціонування суспільного організму, глибоко усвідомив тенденції національного розвитку українського народу, збагнув роль національної ідеї у становленні окремої особистості. Громадсько-політичний діяч протягом усього життя беріг у своєму серці той вогник любові до народу, який пророк національного відродження України запалив своїми безсмертними творами.

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФОРМАТ СВІТОГЛЯДУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЩЕРБЯК Ю.А. (м. Тернопіль)

Copyright © 2014

УДК 168.522

Літературна спадщина Тараса Шевченка має багато інтерпретацій, адже він поставав у різних іпостасях. І причина тому лежить, напевно, не лише в заангажованості окремих дослідників його творчості, але й у самій багатогранності його таланту. Цілком очевидно, що Шевченкознавчі дискусії триватимуть ще дуже довго, і до великої кількості вже оприлюднених досліджень додаватиметься все більше нових наукових розвідок. Одним із таких актуальних нині питань є релігійний світогляд Корбзаря національного духу, який до сьогодні ще маловивчений і потребує детального аналізу.